

INSTITUT CATALÀ
INTERNACIONAL

PER LA PAU

NOVIOLÈNCIA

Guia didàctica per treballar el capítol de la sèrie documental *Latituds* de Televisió de Catalunya.

NOVIOLÈNCIA

Guia didàctica per treballar el capítol de la sèrie documental **Latituds** de Televisió de Catalunya.

SUMARI

1	Presentació	3
2	Metodologia.....	4
3	Continguts orientatius	4
4	Activitat #1: La noviolència: una eina per a tothom.....	9
	Activitat #2: Reivindicacions noviolentes	10
	Activitat #3: Habilitats per a la noviolència i proposta d'acció.....	12
5	Valoració de les activitats	14
6	Per saber-ne més.....	14
	Annex: Material per a l'activitat #1	15

Aquesta guia és una proposta per treballar el capítol *Noviolència*, de la sèrie documental **Latituds** de Televisió de Catalunya. Es pot veure a blogs.ccma.cat/latituds.

Els diferents reportatges de **Latituds** volen donar visibilitat a les persones i entitats que impulsen solucions a la pobresa, les injustícies i les guerres del món. Cada capítol tracta sobre un tema concret, amb els i les protagonistes de projectes reals sobre el terreny que expliquen quins problemes tenen i què fan per superar-los. Especialistes de prestigi complementen la visió global del problema i de les possibles solucions.

L'Institut Català Internacional per la Pau (ICIP) ha participat en la producció d'aquest i altres capítols de **Latituds**.

1 PRESENTACIÓ

INTRODUCCIÓ

Aquesta guia és una proposta per treballar el capítol *Noviolència* de la sèrie documental **Latituds**. Va dirigida a totes les persones interessades en la temàtica i particularment a l'alumnat de secundària. Té per objectiu fer comprendre i acostar la noviolència, com a filosofia de vida i eina per abordar els conflictes, a l'experiència de l'alumnat. A través de les activitats proposades pretenem mostrar que la noviolència és un mètode eficient, transformador i actual.

La guia comprèn informacions diverses: uns continguts orientatius adreçats al professorat perquè pugui accedir a les nocions bàsiques sistematitzades de què tracta el documental; una proposta d'activitats per facilitar l'aprenentatge sobre el tema; una valoració de les sessions; i un apartat amb més recursos i informació sobre la noviolència.

CONCEPTES CLAU

Conflicte, noviolència, transformació social, diàleg, poder, justícia, pau positiva

A QUI VA DIRIGIT

Persones de més de catorze anys.

DURADA

Tres sessions d'una hora.

OBJECTIUS

- 1) Mostrar la noviolència com a filosofia de vida i manera d'abordar els conflictes.
- 2) Promoure una visió crítica respecte a totes les manifestacions de violència.
- 3) Fomentar el coneixement i la reflexió sobre les eines per construir alternatives a la violència.
- 4) Motivar el coneixement i la reflexió sobre experiències de lluites noviolentes.
- 5) Vincular la mirada noviolenta a l'experiència de l'alumnat.

Enumerem, a continuació, els objectius corresponents al currículum oficial de secundària (Decret 143/2007) que considerem que es treballen de manera més destacada en aquesta guia.

Objectius

CIÈNCIES SOCIALS, GEOGRAFIA I HISTÒRIA

Valoració del diàleg i la cooperació com a formes pacífiques de resolució de conflictes.

EDUCACIÓ PER LA CIUTADANIA

Participació en activitats de grup amb una actitud solidària i respectuosa, usant el diàleg i la mediació per abordar els conflictes.

Reconeixement d'unes quantes formes de participació ciutadana, com el voluntariat, l'associacionisme i més moviments compromesos amb la defensa dels drets humans, i dels valors que aporten a la societat. Pràctica de normes cíviques per mitjà de la participació en activitats socials de l'entorn proper, l'assumpció de responsabilitats i la tasca cooperativa.

2 METODOLOGIA

La metodologia que proposem estableix una relació coherent entre els objectius, els continguts i la manera de treballar-los, per tal de dur a la pràctica els valors de què tracta la guia.

La proposta beu, doncs, de la **metodologia dialògica**, segons la qual l'aula és un espai d'aprenentatge i de construcció col·lectiva del coneixement. Aquest coneixement es crea a través del debat raonat i del reconeixement de les emocions, tant de les viscudes a partir de les activitats com de les que formen el bagatge del grup.

Es nodreix, també, de la **metodologia socioafectiva**, que parteix de la base que la vivència en primera persona de l'alumnat contribueix a acostar-lo a la realitat que volem treballar i esdevé, alhora, l'estímul per construir el coneixement.

Per últim, respon a la **metodologia participativa**, per assegurar que dins el grup es generen dinàmiques i actituds respectuoses amb la diversitat de ritmes i necessitats. D'aquesta manera garantim que totes les veus puguin expressar-se i afavorim, així, un funcionament actiu en l'aprenentatge.

3 CONTINGUTS ORIENTATIUS

Al llarg de la història hi ha hagut moltes conquestes de drets individuals i socials a través de mètodes noviolents, desobeint lleis injustes, plantant cara al poder establert i construint alternatives a les estructures opressives, en tots els nivells: personal, de comunitat reduïda, de comunitat àmplia, etc. Aquesta eina, per tant, té una trajectòria llarga i diversa.

Hi ha, tanmateix, algunes aportacions que han influït en l'acció i el pensament posteriors. Étienne de La Boétie escriu el *Discurs sobre la servitud voluntària*, entre el 1546 i el 1548, en què sosté que l'obediència de la gent permet que el poder s'exerceixi. Al seu torn, Henry David Thoreau escriu *El deure de la desobediència civil* el 1849, on defensa la desobediència a les lleis injustes i la legitimitat moral per damunt de la legalitat vigent. Lev Tolstoi, escriptor, anarquista i pacifista rus, fa ús de la noció de resistència pacífica i és una de les fonts d'inspiració principals de la noviolència de Gandhi.

Quant a les accions de noviolència, Gandhi, Martin Luther King, Rosa Parks, les Madres de la Plaza de Mayo i Aung San Suu Kyi són referents coneguts per l'èxit en la millora de les condicions de vida dels seus col·lectius. I als Països catalans mateix tenim una trajectòria rica d'accions noviolentes com la vaga de la Canadenca, les accions de Lluís Maria Xirinacs, l'objecció al servei militar i la fiscal a les despeses militars, les insubmises a la prohibició de l'avortament, la Plataforma Aturem la Guerra, el 15-M, la Plataforma d'Afectats per la Hipoteca (PAH), l'Assemblea Grogga, la Marea verda i la vaga de fam del professor Jaume Sastre i la consulta pel dret a decidir prohibida pel govern espanyol el 2014, entre d'altres.

Durant les darreres dècades, les eines noviolentes s'han incorporat a les lluites socials i polítiques de col·lectius i moviments socials ben diversos, enfocades a un ventall ampli de temes: l'ecologisme, el feminisme, l'antiracisme, la lluita contra dictadures i la defensa de drets humans, especialment de drets socials i laborals.

CONFLICTE ÉS VIDA

Paco Cascón diu que “els conflictes són connaturals a les relacions humanes” (minut 17.10). *Connatural* vol dir que són implícits a la vida i la convivència, que els tenim i els tindrem tant si ens agraden com si no. Remarca, a continuació, que no s'ha de confondre conflicte amb violència, i descriu la violència com “la conseqüència d'un conflicte mal abordat i no resolt” (minut 17.30).

Per tant, com apunta l'expert John Paul Lederach, podem definir el conflicte com un procés natural en tota societat i un fenomen necessari per a la vida humana, que pot ser un factor *positiu* en el canvi i en les relacions, o *destructiu*, segons la manera de regular-lo. Té l'origen en la percepció que les necessitats, interessos i objectius propis són incompatibles o interferits per les metes d'una altra persona, grup o institució.

Allò que determina l'existència d'un conflicte és que hi hagi necessitats insatisfetes. Quan passa això, comença a créixer un problema en què és fàcil que s'entri en una escalada de retrets, mala comunicació, silencis... Aquesta tensió creixent pot donar lloc a la **crisi**, que és el punt culminant de tensió del conflicte.

Cascón alerta que hi ha la tendència a identificar la violència amb l'agressivitat i defineix aquest darrer concepte com la força vital que ens permet actuar al món, posicionar-nos i definir-nos com a persones. L'agressivitat, per tant, és innata, a diferència de la violència, que és apresada i és una de les maneres de canalitzar aquesta agressivitat o impuls vital. Aclarim, a grans trets, les tres maneres de dirigir l'agressivitat.

D'entrada, l'agressivitat conduïda de manera destructiva és la violència i apareix quan es priva una persona d'un aspecte que li és essencial: integritat física, psicològica, drets, llibertats... Pot ser exercida per una persona (torturadora, lladre, mestre, etc.), per una institució (una presó, una escola, una empresa, etc.) o per una situació estructural (retallades en drets socials i laborals, etnocentrisme cultural, lideratges abusius, etc.).

Parlem de violència directa quan implica una agressió física i psicològica contra una persona o un col·lectiu. Al seu torn, la violència estructural comprèn les estructures o formes d'organització que no permeten la satisfacció de necessitats bàsiques com ara el patriarcat, el capitalisme, l'autoritarisme en una empresa o una aula, un equip en què les decisions que afecten tothom són adoptades només per una persona o una minoria, etc. Totes dues menes de violència estan relacionades i no podem referir-nos a un tipus de violència sense que impliqui l'altre. Tanmateix, sovint només es criminalitza la violència directa, la qual la majoria de vegades és conseqüència de l'opressió estructural, més profunda i menys visible.

En segon lloc, l'agressivitat pot canalitzar-se de manera constructiva, activa i amb el compromís de millorar les condicions de vida. En aquest cas parlem de noviolència. Finalment

hi ha l'agressivitat dirigida a la passivitat, el conformisme, la submissió al poder i els privilegis establerts. En referència a aquesta última, Martin Luther King afirmava: “Qui accepta el mal sense protestar i amb passivitat, hi col·labora.” (minut 5.36)

NOVIOLÈNCIA

Parlem de noviolència per referir-nos a un projecte de transformació radical de la societat, en totes les dimensions: personal, relacional i estructural. La noviolència, doncs, és l'actitud activa i compromesa de realització de la justícia i d'eradicació de totes les manifestacions de violència, sense fer-ne mai ús. L'escrivim amb una sola paraula, noviolència, per allunyar-la de les expressions que comencen amb una negació i per donar èmfasi al projecte en positiu que promou, que va més enllà d'eliminar la violència.

La noviolència deriva de la traducció de dos conceptes sànscrits: *ahimsa* i *satyagraha*. El primer, *ahimsa*, significa profund respecte per la vida; *satyagraha* fa referència a sostenir amb fermesa la veritat. La conjunció d'aquestes nocions engloba, recurrent a una explicació de Paco Cascón: una forma de vida, una lluita política, una eina per abordar els conflictes, un model de societat; i finalment, la coherència entre aquestes quatre esferes. A continuació ampliem alguns dels eixos fonamentals de la proposta noviolenta.

D'entrada, opta per entendre els conflictes com a motor de canvi i, per tant, com a oportunitat de revolucionar la societat cap a la realització de la justícia, entesa com la materialització d'estructures i de relacions respectuoses amb les necessitats de tothom. Es posiciona, doncs, per trobar solucions positives i sostenibles per al conjunt de la societat, tenint en compte totes les veus del conflicte. Com diu Cascón, el desafiament és que actua per a tothom, a diferència de pretendre guanyar el conflicte a còpia de destruir una de les parts (minut 3.50).

En segon lloc, basa aquesta transformació en l'amor i el respecte total per la vida. És un compromís a fer servir sempre mètodes no violents per tal de no fer mal a ningú ni a cap part implicada en el conflicte, i una disposició incondicional a respectar la dignitat de totes les persones. La noviolència implica, a més, l'assumpció convençuda i voluntària del sofriment, perquè el compromís de no danyar es manté independentment de les respostes violentes que la confrontació pugui generar.

D'aquesta idea deriva un altre pilar de la noviolència: la coherència i integritat entre fins i mitjans. La perspectiva noviolenta considera impossible construir la pau social, estructures i relacions respectuoses per mitjà de la violència, la imposició i la presència de les armes. Aquesta congruència la converteix, consegüentment, en una eina més eficient a l'hora d'aconseguir canvis sostenibles i duradors. La coherència de la noviolència també s'estableix entre la responsabilitat personal i el compromís social vers la realització de la justícia. La transformació personal i de les relacions properes ha d'anar de bracet amb el canvi en les relacions més àmplies, les organitzacions socials i les institucions, perquè els mecanismes són els mateixos. Com s'ha dit de Gandhi sovint, més que un missatge, ell és un exemple.

Un altre aspecte clau de la noviolència és que busca reequilibrar el poder de manera asimètrica. En tots els conflictes hi ha desequilibri de poder, però quan és massa accentuat, la part que té més poder i privilegis no reconeix que hi ha un conflicte i no està disposada a asseure's d'igual

a igual a negociar amb la part que en té menys per solucionar-lo (minut 13.20). El plantejament asimètric significa que, per forçar el diàleg, la noviolència no contesta amb violència a la violència existent, sinó que fa ús de mètodes creatius i diferents per trencar el patró establert.

En aquests casos, l'acció noviolenta serveix per fer visible el conflicte i generar la negociació que d'entrada resultava impossible. La porta al diàleg es manté oberta des del primer moment fins al final del procés. L'exercici de reequilibrar el poder, doncs, s'orienta en dues direccions: traient poder a qui en té massa i facilitant que en tinguin qui d'entrada no en té. Això vol dir, d'una banda, no col·laborar amb les normes desiguals establertes i desobeir-les; i, d'una altra, apoderar, potenciar el desenvolupament de l'esperit crític i les habilitats per a l'autoestima, la confiança, l'assertivitat, etc., a les persones i col·lectius implicats.

Per últim, i com esmenta Cascón, la noviolència no és per a persones covardes (minut 7.40) perquè implica una tasca profunda d'autodomini, individual i de grup. Aquesta és la "fermesa permanent" de Gandhi esmentada al documental, que comprèn el control de la por i la força de les conviccions. La grandesa de la noviolència, doncs, és que és una eina i una mirada que dona molt de poder i és a l'abast de totes les persones. Hi ha moltes maneres d'exercir-la i nivells de risc diversos, des de ben poca cosa fins a jugar-s'hi la vida (minut 7.50).

EINES DE LA NOVIOLÈNCIA

La primera eina de la noviolència és l'apoderament: el procés de descoberta i posada en pràctica de les habilitats i les bases de poder i influència pròpies, a escala personal, relacional i de grup:

- Personal: desenvolupament de la confiança en si mateix, en les capacitats pròpies, i superació de les opressions internes.
- Relacional: enfortiment de les habilitats de comunicació, negociació, obtenció de suport i lluita pels propis drets, com també de la capacitat per decidir sobre la pròpia vida i sobre la manera d'habitar el món.
- Col·lectiu: pas del jo individual al jo col·lectiu a través de la feina en comú, d'afirmar les conviccions i convertir-les en motor de lluita i resistència.

El procés de presa de consciència del poder propi i el desenvolupament de l'esperit crític vers les injustícies obre la possibilitat d'optar amb responsabilitat per col·laborar amb les coses que creiem justes i per desobeir les normes injustes. És fonamental, en aquest posicionament, treballar habilitats com la confiança, la fermesa i el control de la por, i potenciar la imaginació i la creativitat per sortir dels patrons de resposta violents.

Com hem apuntat, la noviolència disposa d'un seguit d'eines per treure poder a qui en té massa, amb l'objectiu d'establir un diàleg per negociar. Quan el diàleg o la negociació no són possibles entren en joc unes altres eines noviolentes: la denúncia pública de la injustícia, l'acció directa, la no-col·laboració i la desobediència civil. Paco Cascón exposa: "Quan considerem que una llei és manifestament injusta i il·legítima, tampoc no tenim el problema de creuar aquesta línia i passar a la il·legalitat, assumint les conseqüències d'aquesta desobediència." (minut 14.46)

Així, doncs, entre legitimitat i il·legalitat, la perspectiva noviolenta opta per la legitimitat. D'una altra banda, la desobediència es duu a terme de manera conscient, pública i pacífica (minut 15.15), pretén influir en l'opinió de la gent i requereix assumir-ne les conseqüències: presó, multes, etc.

La noviolència planteja, a més a més, la construcció de programes alternatius a les formes d'organització reconegudes com a normals i que contribueixen a mantenir vives les injustícies. D'aquesta manera, posa en marxa i demostra que són possibles iniciatives i estructures col·lectives respectuoses com ara projectes autogestionats, grups feministes, xarxes d'economia solidària i d'economia feminista, cooperatives, investigació i xarxes de consum conscient, projectes d'energies renovables, models culturals sostenibles, mitjans de comunicació i d'investigació independents, etc. En definitiva, alternatives que situen la vida i les persones al centre del seu funcionament.

4

ACTIVITAT #1

La noviolència, una eina per a tothom

INTENCIÓ	Conèixer la noviolència com a forma de lluita, manera d'abordar els conflictes i filosofia de vida, i reflexionar-hi.
RESUM	Visibilitzem les preconcepcions de l'alumnat sobre la noviolència i la violència, perquè serveixin de base per ampliar-ne el coneixement. Després visionem el documental i, finalment, debatем sobre aquestes nocions clau amb l'ajuda de les frases proposades a l'annex 1 i les preguntes guia corresponents.
DURADA	Una hora.
MATERIAL	Projector, pantalla per reproduir el documental, connexió a internet, material de l'annex, fulls en blanc i bolígrafs.
ESPAI	Sala amb espai per seure en rotllana.
DESENVOLUPAMENT	<p>1. Introducció al tema (5 minuts). Proponem una pluja d'idees sobre què els suggereixen els termes <i>violència</i> i <i>noviolència</i>. No es tracta que s'elaborin frases ben construïdes, sinó captar les connotacions que ens susciten aquestes nocions. Podem anotar-les en algun lloc visible per tenir-les presents.</p> <p>2. Visionem el documental sencer (25 minuts).</p> <p>3. Debat i reflexió (25 minuts):</p> <ul style="list-style-type: none"> - Dividim la classe en grups reduïts (4-6 persones) i donem el full amb les frases i les preguntes guia (annex) a cada grup. Proponem que reflexionin sobre les frases i responguin les preguntes (10 minuts). - Cada grup comparteix amb la resta de la classe les reflexions i respostes. Debatем sobre el contingut del documental i el relacionem amb les respostes a les frases (15 minuts). <p>4. Valoració i conclusions (5 minuts). Cloenda de la persona moderadora amb una síntesi de les idees del debat i la remarca dels aspectes clau de la definició de noviolència.</p>
INDICACIONS	<p>En els continguts teòrics d'aquesta guia podeu trobar informació útil sobre la noviolència, la violència, la desobediència i el conflicte per facilitar el debat.</p> <p>Preguntes orientatives per al debat: <i>Com us heu sentit? Què us ha generat el documental? I les frases? Us ha cridat l'atenció alguna cosa? Què és el conflicte? Què creieu, ara, que és la noviolència? Què inclou la noviolència? Quines menes de violència han aparegut al documental?</i></p>

4

ACTIVITAT #2

Reivindicacions noviolentes

- INTENCIÓ** Aprofundir la reflexió sobre la noviolència i analitzar aspectes de les reivindicacions noviolentes.
- RESUM** Recuperem els conceptes treballats a la primera sessió: noviolència, conflicte, desobediència i violència. Proposem dues maneres d'analitzar algunes reivindicacions noviolentes, a través de les que apareixen al documental (opció A) o bé fent una cerca de les que tinguin a prop i que puguin conèixer (opció B).
- DURADA** Una hora.
- MATERIAL** Projector, pantalla per reproduir el documental i connexió a internet.
- ESPAI** Sala amb espai per seure en rotllana.
- DESENVOLUPAMENT**
- 1. Introducció al tema** (10 minuts). Recuperem els conceptes treballats a la sessió anterior.
 - 2. Activitat de reflexió** (40 minuts). Proposem elegir entre l'opció A i l'opció B.
 - **Opció A.** Dividim la classe en grups reduïts (4-6 persones) per visionar alguns dels fragments seleccionats del documental (vegeu l'apartat d'indicacions de la sessió). Demanem a cada grup que durant el visionat identifiqui les accions noviolentes que hi apareixen i n'esculli tres. Sobre aquestes accions, cal respondre algunes preguntes de les indicacions o totes.
 - **Opció B.** Identifiquem els tipus de violència que hi ha (medi, dones, racisme, edat, classe, diversitat funcional, estat de salut, grau de preparació acadèmica, dictadures, etc.). Fem una cerca d'accions i de reivindicacions que hi ha i que responen a aquestes violències, com ara la PAH respecte a la vulneració del dret a l'habitatge i l'Assemblea Groga en defensa de l'educació pública. Cal respondre algunes preguntes o totes (vegeu l'apartat d'indicacions, que ve a continuació).

CONTINUA A LA PÀGINA SEGÜENT →

INDICACIONS

3. **Valoració i conclusions** (10 minuts). Posada en comú de les reflexions i cloenda de la persona que modera.

Fragments seleccionats per a l'activitat 2 (opció A). Introducció de lluites diverses (00.32-1.48), drets civils als EUA i Martin Luther King (4.22-4.51 / 5.34-7.11), Rosa Parks (4.51-5.34), Madres de la Plaza de Mayo (8.48-9.17), Ghandi i la independència de l'Índia (10.14-11.15), La pau verda: objectors de consciència i ecologistes (11.45-13.20), Viatgers de la llibertat a Palestina (14.01-14.45 / 15.41-15.54), Desobediència civil (15.07-16.30), 15-M (15.56-16.30), Aminatou Haidar, vaga de fam (19.06-19.50), lluites com la del Sàhara Occidental, Tunísia, Egipte, ciutadans israelians, Nova York (21.41-23.12).

Preguntes per a l'activitat 2 (opcions A i B):

- *En què consisteix l'acció? Quin objectiu persegueix?*
- *Quins són els actors de l'acció?*
- *A quina violència respon?*
- *Quines conseqüències ha tingut, ens imaginem que ha tingut o té l'acció per a la gent que l'ha protagonitzada?*
- *Quin impacte ha tingut o té? S'han aconseguit els objectius? Creieu que ha influït en l'opinió pública?*
- *Com imagineu que s'han preparat les persones protagonistes de l'acció?*
- *Coneixes algunes altres reivindicacions no violentes? Quines? A quines violències responen?*

RECOMANEM ORIENTAR EL DEBAT ACOSTANT AL MÀXIM LA NOVIOLÈNCIA A L'EXPERIÈNCIA DE L'ALUMNAT, COM TAMBÉ A LES LLUITES ACTUALS DELS MOVIMENTS SOCIALS I ORGANITZACIONS QUE PUGUIN CONÈIXER.

4

ACTIVITAT #3**Habilitats per a la noviolència i proposta d'acció**

- INTENCIÓ** Identificar i experimentar algunes de les habilitats de la noviolència i reflexionar sobre la presència de la noviolència en l'experiència de l'alumnat.
- RESUM** Posem en pràctica una de les activitats que surten al documental, sobre la confiança i el control de la por, habilitats clau en la noviolència. Identifiquem més habilitats necessàries per a l'acció noviolenta i ideem una proposta d'acció.
- DURADA** Una hora.
- MATERIAL** Mocador per tapar els ulls.
- ESPAI** Sala i espai exterior (és ideal la pista d'esports).
- DESENVOLUPAMENT**
- 1. Introducció al tema** (10 minuts). Recuperem els conceptes treballats a la sessió anterior.
 - 2. La confiança i superació de la por** (30 minuts). Reproduïm una de les activitats que surten al documental per treballar el control de la por i la confiança. Abans de posar-la en marxa, sensibilitzem el grup que és responsable de tenir cura de totes les persones, perquè ningú no prengui mal. Tot el grup menys una persona se situa en un cantó de l'espai on fem l'activitat (pati, pista d'esports) i forma una cadena humana agafada de les mans. La persona sobrant es col·loca a l'altre extrem del pati, amb els ulls tapats. La consigna és: ha de córrer cap al grup i confiar que el grup l'aturarà. El grup, al seu torn, l'ha de frenar amb cura fent servir els braços i no el cos (vegeu el documental, minut 9.19).

-Debat i reflexió. Compartim les emocions que l'activitat ha generat: por, inseguretat, nervis, sentit de la responsabilitat, confiança, necessitat de controlar la situació, pèrdua de les nocions d'espai i de temps, etc. A continuació, relacionem aquestes vivències amb les habilitats necessàries per a les reivindicacions noviolentes (confiança, control de la por, responsabilitat, consciència crítica, valentia, resistència, fermesa, creativitat). Podeu utilitzar les preguntes orientatives descrites a les indicacions a l'hora de moderar el debat.
 - 3. Què fa el meu entorn?** (20 minuts) Fem una investigació per identificar les persones del nostre entorn (família, escola, associacions properes...) que participen en alguna lluita o iniciativa noviolenta. Compartim la informació en grup.

CONTINUA A LA PÀGINA SEGÜENT →

INDICACIONS

Proposta d'acció: si volem treure més suc de l'activitat podem organitzar-nos per convidar alguna d'aquestes persones a compartir a l'aula la seva experiència i bones pràctiques, o bé visitar algun col·lectiu o organització. Segons com es plantegi l'activitat, pot demanar una altra sessió sencera.

Preguntes orientatives per al debat i la reflexió:

Sobre les emocions evocades a l'activitat 2: *Com us heu sentit? Què ha passat? Què heu necessitat del grup? Heu pogut controlar la por? Heu sentit confiança amb el grup? Com us heu sentit quan havíeu d'aturar la persona que corria?*

Sobre les habilitats per a l'acció no violenta: *Com creieu que aquesta por es relaciona amb la no violència? I la confiança? Quin és el paper del grup? Quines altres habilitats creieu que calen per a l'acció no violenta?*

5 VALORACIÓ DE LES ACTIVITATS

Al final de les sessions és convenient avaluar el procés per identificar els canvis de visió i posicionament personals i del grup. Plantegem una dinàmica basada en una pregunta per a cada dit de la mà. La resposta és individual i obrim la possibilitat de compartir les coses que s'acordin amb la resta del grup:

1. Dit polze. Què m'ha agradat?
2. Dit índex. De què em pot servir?
3. Dit del mig. Què en milloraria?
4. Dit anular. A què em comprometo?
5. Dit petit. Més coses.

6 PER SABER-NE MÉS

PER CONTINUAR TREBALLANT A L'AULA:

- Guia didàctica de *Latituds: Activisme pacifista* (ICIP)
- Guia didàctica de *Latituds: Víctimes, veritat i reconciliació* (ICIP)
- Càpsules de Pau (ICIP): <http://www.capsulesdepau.com>
- Guia didàctica *Janadesh, People's verdict* (Escola Cultura de Pau): <http://www.quepo.org/ca/documentals/janadesh/guiadidactica.html>

BIBLIOGRAFIA I WEBS:

- *Educar en y para el conflicto*, Paco Cascón: <http://escolapau.uab.cat/img/programas/educacion/publicacion005e.pdf>
- *Gandhi i la noviolència*, Centre d'Estudis per la Pau JM Delàs: <http://www.centredelas.org/ca/cultura-de-pau/1290-gandhi-i-la-noviolencia>
- *Quaderns d'educació per a la pau*, Escola Cultura de Pau: http://escolapau.uab.cat/index.php?option=com_content&view=article&id=601%3Acuadernos-de-educacion-para-la-paz&catid=94&Itemid=133&lang=ca
- Barbeito, C.; Caireta, M.: *Jocs de pau. Caixa d'eines per educar per una cultura de pau*. Edupaz, Los Libros de la Catarata. Madrid: 2008.
- Lederach, John Paul: *El abecé de la paz y los conflictos. Educación para la paz*. La Catarata. Madrid: 2000.
- Recursos sobre noviolència: <http://www.noviolencia.org>

ANNEX: MATERIAL PER A L'ACTIVITAT #1

Aquestes frases i idees són extretes o adaptades del capítol *Noviolència*.

CONFLICTE I VIOLÈNCIA

- Tindrem conflictes mentre siguem vius.
- La violència no és el conflicte: és la conseqüència d'un conflicte mal abordat i no resolt.

Preguntes guia:

- *Creus que el conflicte s'ha d'evitar? Per què?*
- *Els conflictes comporten violència?*
- *Has tingut mai alguna experiència en què un conflicte s'hagi resolt sense violència i satisfactòriament per a totes les persones implicades? Quins elements ho han fet possible?*

NOVIOLÈNCIA

- La noviolència respecta la vida de totes les persones: implica que no faràs mal a l'altra persona; però no implica que l'altra persona no te'n faci a tu; no implica que l'altra persona no activi totes les mesures possibles per intentar destruir-te.
- A la noviolència hi ha lloc per a totes les persones, busca solucions que no excloquin ni vulguin destruir cap part del conflicte.

Preguntes guia:

- *Què et genera quan una persona actua noviolentament i rep violència?*
- *Què creus que cal tenir per mantenir una posició noviolenta?*

CONTROL DE LA POR

- La por sempre és la gran còmplice de la violència.
- Una de les paraules que defineixen més les accions noviolentes (molt present també en la de Ghandi) és la fermesa permanent, i no sols una estona.

Preguntes guia:

- *Per què creus que cal el control de la por en una acció noviolenta?*
- *Què et suggereix l'expressió "fermesa permanent"? Creus que és necessària? Per què?*

CONTINUA A LA PÀGINA SEGÜENT →

LEGITIMITAT VS LEGALITAT / DESOBEDIÈNCIA CIVIL

- “Qui accepta el mal sense protestar i amb passivitat, hi col·labora. Un home recte no té més remei sinó negar-se a la cooperació amb un sistema injust” (Martin Luther King)
- Quan considerem que una llei és injusta no tenim el problema de passar a la il·legalitat, i assumim les conseqüències de la desobediència.
- La participació en massa dels negres en boicots, la fermesa, la no-cooperació amb lleis injustes i la desobediència civil van aconseguir el que semblava impossible i sense agredir l'agressor.

Preguntes guia:

- *Creus que és fàcil no col·laborar amb una llei injusta? Què cal per dur a la pràctica la no-col·laboració?*
- *Què implica assumir les conseqüències de la desobediència?*
- *Creus que la desobediència pot aconseguir canvis? Per què?*

COHERÈNCIA

- Gandhi va anar moltes vegades a la presó i, a més, deia als jutges: “Vostè m’ha de condemnar perquè la llei diu això que vostè em diu. Per tant, només té dues opcions: condemnar-me o bé venir amb mi i desobeir i canviar la llei.”
- El 15-M practica la noviolència, no sols per ètica, sinó també per coherència entre fins i mitjans. Hi ha coherència, per tant, entre la manera de reivindicar i els objectius que es volen aconseguir: una societat democràtica, amb pau i drets.

Preguntes guia:

- *Què creus que fa falta per mantenir aquesta coherència?*
- *Coneixes més reivindicacions semblants al 15-M? Quines?*

EDITA

INSTITUT CATALÀ INTERNACIONAL PER LA PAU
CARRER TAPINERIA 10, 3R
08002 BARCELONA
TELÈFON: 935.544.270
WWW.ICIP.CAT

AUTORES DE LA GUIA

ANNA SÀNCHEZ, CLÀUDIA TORREMADE, EUGÈNIA BOADA I JÚLIA GRANELL,
DEL GRUP D'EDUCACIÓ PER LA PAU

MAQUETACIÓ

THINK. CREATIVITAT ON & OFFLINE
WWW.THINK.CAT

FOTOGRAFIA DE PORTADA: FOTOGRAMA DEL CAPÍTOL *NOVIOLÈNCIA*
DE LA SÈRIE DOCUMENTAL LATITUDS DE TELEVISIÓ DE CATALUNYA.

DIPÒSIT LEGAL: B 2578-2015